

Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku
(Cuiavian University in Włocławek)

**PSYCHOLOGY
AND PEDAGOGY
AS SCIENCES OF
FORMATION AND
DEVELOPMENT
OF MODERN
PERSONALITY**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

Włocławek, Republic of Poland
December 27-28, 2019

International scientific and practical conference «Psychology and pedagogy as sciences of formation and development of modern personality»: conference proceedings, December 27–28, 2019. Włocławek : Izdawnictwo «Baltija Publishing». 208 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Dr **Jolanta Kłoc**, Cuiavian University in Włocławek;
Dr **Henryk Stępień**, Cuiavian University in Włocławek;
Dr **Władysław Kubiak**, Cuiavian University in Włocławek.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

GENERAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOLOGY OF PERSONALITY	
Проблема уваги в психології Бушуєва Т. В., Авер'янова А. М.	8
The problem of forming the self-esteem of the individual in the context of awareness of reality Vydolob N. O.	12
Психолого-педагогічні підходи розвитку творчих здібностей покоління Z Виноградова В. Є.	16
Аутентичность личности как экзистенциальное чувство реальности Красильников И. А.	20
Адаптованість як чинник формування соціальної компетентності у студентів ЗВО Сидоренко О. Б., Федоренко А. Ф.	24
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION	
Gender education as a source for egalitarian personality growth among Indian students Новогин Т. V.	29
Регулятивно-вольовий компонент готовності майбутнього психолога до здійснення професійної кар'єри Горенко М. В.	31
Формування природничо-екологічної компетенції дошкільників як педагогічна проблема Грибінник Г. Ю., Попова Л. О., Савченко Л. Л.	34
Мотиваційна готовність до професійної діяльності як психологічна проблема Губенко І. Я., Пасінчук К. А.	38
Проблема рухової активності учнів початкової школи як необхідна умова їх психічного розвитку Гузь Н. В., Гузь В. В.	42

3. Левченко И.Ю., Приходько О.Г. *Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений.* Москва: Академия, 2001. 192 с.

4. Тарасун В.В. *Трансверсальні здібності: оцінювання і розвиток.* Київ: Актуальна освіта, 2005. – 160 с.

5. Филиппов С.А. *Уроки робототехники. Конструкция. Движение. Управление: учеб. пособие. 2-е изд., испр. и доп. (эл.).* – Москва: Лаборатория знаний, 2018. 193 с. URL: <https://rucont.ru/efd/614046> (дата звернення 23.12.2019.)

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ
УМІНЬ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ**

Кравець Н. П.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*

Піонтківська Г. С.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*

Бондар Н. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психокорекційної педагогіки
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

У зв'язку з суспільно-економічними змінами у державі провідним у навчанні учнів з інтелектуальними порушеннями виступає компетентнісний підхід з урахуванням рекомендацій Ради Європи і концепції «Нова українська школа». Серед визначених компетенцій відповідно до корекційно-розвиткової роботи з розвитку зв'язного

мовлення в учнів з інтелектуальними порушеннями пріоритет належить комунікативній та здоров'язберігальній компетентностям.

Проаналізувавши особові справи учнів 2-4 класів з інтелектуальними порушеннями, ми визначили дві групи школярів щодо стану їхнього здоров'я: групу дітей з різноманітними нервово-психічними порушеннями (42 %) і групу учнів (58 %), в яких поряд з інтелектуальними порушеннями наявна соматична ослабленість. Зниження рухової активності на уроках літератури, української мови, трудового навчання погіршує стан організму учнів, призводить до нервово-психічної і соматичної ослабленості, зниження працездатності. Значне інтелектуальне навантаження спричиняє розумову стомлюваність, тривожні стани, стрес, зниження працездатності, відсутності інтересу до навчального матеріалу і до навчання взагалі. Зважаючи на це, ми перевірили стан інтересу в учнів з інтелектуальними порушеннями до читання художньої та науково-пізнавальної літератури, що дало змогу визначити рівні читацьких інтересів учнів: ініціативний (13% респондентів), стимулювальний (56%), пасивний (31% з числа обстежених). Постає питання щодо зміни підходів до організації навчання школярів з метою подолання недоліків та формування інтересу до навчальних предметів.

Мета роботи: довести доцільність міждисциплінарного застосування інноваційних технологій навчання для корекції пізнавальних психічних процесів в учнів з інтелектуальними порушеннями.

Значення застосування інноваційних технологій в освіті досліджували І. Бех, О. Волкова, Л. Даниленко, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Селевко, О. Савченко, О. Дусавицький, М. Махмутов, М. Чепіль та ін. вчені.

Констатувальний та формувальний етапи експерименту проводили на уроках української літератури, української мови, трудового навчання з огляду на те, що на цих уроках створюються найсприятливіші умови для корекції й розвитку пізнавальних психічних процесів, насамперед мислення і зв'язного усного й писемного мовлення, формується мовленнєвий практичний досвід школярів, мовленнєва компетенція.

На констатувальному етапі дослідження визначали стан мовленнєвої компетенції школярів, зв'язного усного і писемного мовлення. Учням пропонували виконати блоки завдань з метою визначення сформованості словникового запасу, мовленнєвих узагальнень, умінь користуватися діалогічним і монологічним мовленням, працювати з деформованим текстом, аналізувати й переказувати твір, володіти граматичною будовою зв'язного мовлення.

Отримані результати дозволили виділити групи учнів залежно від рівнів сформованості зв'язного мовлення: високий, достатній, середній, початковий. До високого рівня віднесли 7,1% учнів, які виконали усі завдання; у 18,3% респондентів на достатньому рівні сформовані мовленнєві узагальнення, наявне адекватне вживання усіх слів, але відсутнє розуміння семантики запропонованих слів; продукуючи діалог, потребують постійного стимулу. Середній рівень склали 33,3% школярів, які неадекватно вживають слова, не розуміючи їхньої семантики, у висловлюваннях порушена структура, наявне нерозуміння причинно-наслідкових зв'язків. На початковому рівні перебували 41,3% учнів, у яких відсутні чіткі знання про мовленнєві узагальнення, уявлення про семантику слів; наявні значні труднощі щодо продукування зв'язного усного й писемного мовлення; респонденти не могли переказати прослуханий або прочитаний текст, зі значними труднощами продукували відповіді на запитання щодо почутого чи прочитаного матеріалу. Усі потребували постійної стимуляції та індивідуального підходу, за яких намагалися правильно виконати завдання, що свідчило про наявні потенційні можливості в даній групі школярів.

Формувальний етап експерименту передбачав застосування інноваційних технологій. Інноваційні технології застосовували на всіх вказаних уроках. Учні пропонували виконувати творчі завдання, зважаючи на їхні психофізичні особливості, низький стан пізнавальної активності та нездатність до самостійності. Враховували, що для дітей з інтелектуальними порушеннями завдання, які виконуються самостійно, є творчими та вимагають активного включення усіх пізнавальних процесів, серед яких основна роль належить мисленню та уяві.

Оскільки учні з інтелектуальними порушеннями, особливо підлітки, потребують постійної зміни діяльності на уроках, вони виконували завдання індивідуального, групового й колективного характеру: словесне малювання, сторітеллінг, фреш, відгадування загадок, розв'язування кросвордів, ребусів, дидактичні мовні й літературні ігри, усні й письмові описи (портрети героїв, описи виробів, які виконували на уроках трудового навчання). Відбувався творчий розвиток школярів, який є одним із шляхів їх соціалізації в суспільство. Також застосовували різноманітні прийоми методу творчого читання: коментоване читання, виразне читання, близький до тексту переказ твору, ілюстрування прочитаного малюнками, виробами, складання усних і письмових відгуків про прочитане, складання зв'язних висловлювань, завдяки чому інтенсивно збагачувався словниковий запас, поетапно ускладнюючись. Виконуючи творчі роботи, учні

вчилися самостійно засвоювати проблему, зіставляти, порівнювати, аналізувати, тобто узагальнювати. Також використовували різноманітні наочні опори: розгляд картин відомих художників у процесі роботи з відеоматеріалами, фотоматеріали, сюжетні ілюстрації, натуральні вироби, опорні схеми, які використовували як наочність на уроках з різних предметів. Учні оволодівали зв'язним усним й писемним мовленням, засобами якого на уроках виступали опорні схеми, алгоритми виконання завдань, інструкційні картки, робота з віршами, з деформованими текстами.

Зважаючи на те, що значна кількість сучасних учнів з інтелектуальними порушеннями потребує підтримуючої й альтернативної комунікації, активними засобами якої виступають символи, що сприймаються тактильно, зором, графічні символи, завдяки підтримуючій і альтернативній комунікації відбувалося вдале поєднання усного або писемного слова з альтернативними засобами спілкування. Алгоритми, спрямовані на розв'язання певного поставленого завдання, розвиток вшлітко-синтетичних умінь, допомагали визначати причинно-наслідкові зв'язки. Завдяки діалоговим технологіям, дидактичним та літературним іграм, складанню асоціативних ланцюжків, застосуванню прийомів «мікрофон», «ланцюжок думкою», діаграми Вена, зіставлення творів різних видів мистецтва учні удосконалювали уміння аналізувати почутий і прочитаний матеріал, відтворювати його в усній і писемній формі, продукувати власні висловлювання. Допомогала технологія сторітеллінг, оскільки учні з інтелектуальними порушеннями, як і їхні однолітки з типовим розвитком, люблять слухати різні історії, самі намагаються їх продукувати. Завдяки активізації мовленнєвих функцій: сигніфікативній, комунікативній, регульовальній відбувалася корекція мислення і мовлення. Застосування технології фрейм (звертання до персонажів вміщених у підручниках ілюстрацій та пропонування учням на відео) допомагало розвивати не лише зв'язне діалогічне й монологічне мовлення учнів, а й коригувати пізнавальні психічні процеси, позитивно впливаючи на засвоєння навчального матеріалу.

Як вид творчої діяльності використовували на різних уроках ігрові технології, за яких учні в ігровій формі відтворювали способи дій, стосунки між людьми, правила правопису, засвоюючи в розважальній формі матеріал уроку. Поступово граючись-навчаючись, формувалися як суб'єкти діяльності.

Проаналізувавши результати формувального етапу експерименту, дійшли висновку про доцільність міждисциплінарного застосування інноваційних технологій з метою корекції пізнавальних процесів та

розвитку зв'язного мовлення в учнів з інтелектуальними порушеннями, формування відповідних мовленнєвих умінь.

Література:

1. Бондар Н. В. Вивчення сформованості зв'язного мовлення учнів старших класів спеціальної загальноосвітньої школи на уроках трудового навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Вип. 32. Частина 1. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – С. 19 – 26.
2. Кравець Н. П. Формування інтересу до читання у розумово відсталих учнів на уроках літературного читання. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського пед. ун-ту імені Івана Огієнка* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Серія соціально педагогічна. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори – 2006», 2013. Вип. XXIII в трьох част. Ч. 1. С. 234 – 242.
3. Кравець Н.П. Творчий розвиток учнів з особливими освітніми потребами як один із шляхів їх соціалізації // *Topical issues of social pedagogy: Collective monograph*. CARICOM, Barbados, 2017. PP. 79-99.

ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА: ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ

Михновецька І. В.

аспірант

*Інститут спеціальної педагогіки та психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ, Україна*

Сучасний етап розвитку спеціальної освіти в Україні характеризується збільшенням кількості дітей із синдромом Дауна, які починають відвідувати дошкільні навчальні заклади. Вступ дитини до дошкільного навчального закладу пов'язаний із необхідністю пристосування до нової соціальної ситуації, вимог і норм, а також – з оволодінням новими соціальними ролями й взаєминами з дорослими та однолітками.